

سنن ابی داوود

5 - 3

این کتاب در مغرب اسلامی در مقایسه با صحیحین سخن گفته است؛ برای تفصیل بحث ← اشبیلی، ص ۱۰۷؛ مظاهری، ص ۶۳-۶۱؛ ← صحاح سته*؛ صحیح مسلم*.

ابوداود این اثر را در زمان حیات احمد بن حنبل* (متوفی ۲۴۱)، استادش، نوشته و به تأیید وی رسانده است (خطیب بغدادی، ج ۱۰، ص ۷۶؛ ذهبی، ۱۴۰۱-۱۴۰۹، ج ۱۳، ص ۲۰۹)؛ بنابراین، نسخه اولیه کتاب پیش از ۲۴۱ تألیف شده است (مظاهری، ص ۶۶).

ابوداود سجستانی* (۱۴۱۷، ص ۷۱) کتاب خود را جامع روایات فقهی و به ویژه سنت نبوی خوانده و آن را پس از قرآن، حاوی شایسته ترین معارفی دانسته است که مردم از فراگیری آن گزیری ندارند. این کتاب از گذشته تا کنون محل وثوق و توجه دانشمندان اهل سنت بوده است؛ از جمله سعید بن سکن، عالم سده چهارم، سنن ابوداود را در کنار صحیحین و سنن نسائی*، از جمله قواعد یا بنیانهای اسلام قلمداد کرده است (← میرزی، ج ۱، ص ۱۶۷). زکریا ساجی نیز سنن ابوداود را در جایگاهی بعد از قرآن قرار داد (← ذهبی، ۱۴۰۱-۱۴۰۹، ج ۱۳، ص ۲۱۵؛ برای ستایشهای دیگر دانشمندان در باب این کتاب ← بصری، ص ۶۷-۷۲).

در این کتاب مقدمه یا خطبه آغازین وجود ندارد و به انگیزه، شروط، مبانی و روش مؤلف در تألیف و تنظیم آن نیز اشاره صریحی نشده است. اما ابوداود در رساله ای خطاب به اهالی مکه، روش تدوین سنن و ملاکهای انتخاب احادیث آن را بیان کرده است. بر این اساس، در تدوین سنن از صحیح ترین روایات موجود استفاده شده، از تکرار روایات به جهت اشمال برخی از روایات بر نکات اضافه، اجتناب شده و برای سهولت بیشتر در استفاده از روایات، برخی از آنها به اختصار بیان شده است. همچنین، در برخی موارد بنا به ضرورت، به احادیث مرسل استناد شده، اما از روایان متروک الحدیث حدیثی نقل نشده و مؤلف روایاتی را که سند آنها صحیح نبوده یا متن آنها دارای وهن شدید بوده، شرح داده است (← ابوداود سجستانی، ۱۴۱۷، ص ۶۳-۶۹؛ نیز ← عبدالماجد غوری، ج ۱، ص ۵۷-۶۲).

افزون بر این، یکی از روایان سنن به نام ابوبکر محمد بن بکر، معروف به ابن داسه، از ابوداود نقل کرده است که وی از میان پانصد هزار حدیث نبوی که در اختیار داشته، ۴۸۰۰ حدیث را که همه صحیح یا نزدیک به صحیح بوده اند، انتخاب کرده است (← ذهبی، ۱۳۷۴، ج ۲، ص ۵۹۲-۵۹۳).

ابن مندّه به این ویژگی مشترک میان ابوداود و نسائی

است. ابوبکر بوسیری (متوفی ۸۴۰) نیز زوائد سنن ابن ماجه را در کتابی با نام مصباح الزجاجة فی زوائد ابن ماجه (بیروت ۱۴۰۶/۱۹۸۶) گرد آورده است. ناصرالدین آلبنی روایات صحیح و ضعیف سنن ابن ماجه را در دو کتاب مستقل با نام صحیح ابن ماجه (ریاض ۱۴۱۷/۱۹۹۷) و ضعیف ابن ماجه (ریاض ۱۴۱۷/۱۹۹۷) استخراج و تدوین کرده است. الامام ابن ماجه و کتابه السنن نیز تألیف محمد عبدالرشید نعمانی است که در آن سنن ابن ماجه را از جوانب مختلف بررسی کرده است.

منابع: ابن حجر عسقلانی، کتاب تهذیب التهذیب، [بیروت] ۱۴۰۴/۱۹۸۴؛ همو، النکت علی کتاب ابن الصلاح، چاپ ربیع بن هادی عمیر، ریاض ۱۴۱۷؛ ابن خلیکان؛ ابن عماد؛ ابن قیرانی، شروط الائمة الستة: البخاری و مسلم و ابی داود و الترمذی و النسائی و ابن ماجه، چاپ محمد زاهد کوثری، [قاهره ۲۰۰۵]؛ ابن کثیر، الباعث الحثیث: شرح اختصار علوم الحدیث، چاپ احمد محمد شاکر، بیروت: دارالکتب العلمیه، [بی تا]؛ ابن ماجه، سنن ابن ماجه، چاپ محمد فزاد عبدالباقی، [قاهره ۱۳۷۳/۱۹۵۴]؛ چاپ انست [بیروت]، بی تا؛ ابن ماکولا، الاکمال فی رفع الارتیاب عن المؤتلف و المختلف فی الاسماء و الکنی و الانساب، ج ۷، چاپ نایف عباس، قاهره [بی تا]؛ اسماعیل بغدادی، ایضاح المکنون، ج ۲، در حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۴؛ حاجی خلیفه؛ محمد بن احمد ذهبی، سیر اعلام النبلاء، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸-۱۹۸۱؛ همو، کتاب تذکرة الحفاظ، [چاپ عبدالرحمان بن یحیی معلمی]، حیدرآباد، دکن ۱۳۷۶-۱۳۷۷/۱۹۵۶-۱۹۵۸؛ چاپ انست بیروت [بی تا]؛ محمد بن عبدالرحمان سخاوی، فتح المغیث بشرح الفیه الحدیث للعراقی، چاپ علی حسین علی، قاهره ۱۴۱۵/۱۹۹۵؛ عبدالماجد غوری، مصادر الحدیث و مراجعه: دراسة و تعریف، دمشق ۱۴۳۱/۲۰۱۰؛ صفاء عدوی، اهلاء الیدیاچه بشرح سنن ابن ماجه، [بی جا] مکتبه دارالیقین، [?] ۱۴۲۰/۱۹۹۹؛ اکرم عمری، بحوث فی تاریخ السنة المشرفة، مدینه ۱۴۱۵/۱۹۹۴؛ محمد عبدالرشید نعمانی، الامام ابن ماجه و کتابه السنن، چاپ عبدالفتاح ابو غده، بیروت ۱۴۱۹؛

EP², s.v. "Ibn Mādjā" (by J.W. Fück).

انرجس توکلی محمدی /

سنن ابی داوود، مهم ترین و مشهورترین اثر ابوداود سلیمان بن اشعث ازدی سجستانی (متوفی ۲۷۵). این کتاب از جمله کتب سنه اهل سنت* است و از نظر علمی پس از صحیح ابوعبدالله بخاری* (متوفی ۲۵۶) و صحیح مسلم بن حجاج نیشابوری* (متوفی ۲۶۱) جای دارد (سرگزین ۱، ج ۱، ص ۱۴۹-۱۵۰؛ قس پاکتچی، ج ۲، ص ۴۹، که از اهمیت فزون تر